

STARS AND STRIPE

Lisa Benson er en konservativ firebarnsmor som begynte å jobbe som frilans avistegner i 1992. I hjemstaten California har hun vunnet en rekke priser for sitt arbeid, og tegningene hennes trykkes i over hundre aviser.

En ærlig politiker er en som når han er kjøpt, forblir kjøpt.

Simon Cameron

hans kampanje for minoritetsrettigheter i 1907-8,

telsler

xenofobiske franskhets-definisjonen var for Bjørnson en form for sær-fransk forfengelighet. En «moralpest».

Samme resonnement gjør han gjeldende i tilfellet Slovakia. Hvorfor skulle staten smeltes om etter én og bare én formel, den madjariske? Som brennemerke den egen nasjonal minoritet som u-ungarsk? I sin streben etter å demokratisere Norge mot all pietisme ser vi det samme: I Bjørnsons motstand mot statsunderstøttede, autoritær kristendom ligger det nettopp en idé om å unngå statsmakt støpt i én formel.

Kampen mot dobbeltmoralen i fredsbevegelsen, hans forsvar for de små folk i Europa og arbeidet for verdensfred utgjorde Bjørnsons største idékamp.

DEBATTEN MELLOM Apponyi og Bjørnson har en uhyggelig aktualitet for oss som kjenner nazistene folkemord på Europas jøder. 29. september 1907 angriper Bjørnson Apponyi i Neue Freie Presse. Apponyi mener BBs angrep på ham for skoleloven ikke foranlediger noe svar fra hans side, fordi dikteren «manglet moralsk alvor». Bjørnson svarer: «Når har en folkeundertrykker noen gang vist seg annerledes?» Og han føyer til: «Det å rive et barn bort fra sitt morsmål, er jo som å rive hungrige små bort fra mors bryst. Nettopp det er det grev Apponyi i denne lov står og befaler med opreist hode.»

Og så kommer diagnosen av nasjonalsjåvinismens besettelse: «Innen denne lovs armer kan tyskere, rumener, kroater, rutener, og slovakar bøies inn til madjarisk aand og vilje, fordi denne vilje er verdens eldste, edleste, kulturrikste ... Under denne lovs herredømme vil emigranter i enn flere titusentall enn før stuves sammen i jernbanens kreaturvogner med sine pakker og filler. Da står grev Appoinyi midt i blant dem med opreist hode. Det får trøste dem! Trøste de reisende som de hjemmeverende i deres gråfulle avskjedstid!»

SVARET PÅ DENNE artikkelen kom 27. oktober 1907. Da åpnet

åtte madjariske gendarmen ild mot et fredelig oppløp av folk som ville innvie en slovakisk kirke i landsbyen Cernova. Resultatet var 15 drepte, gamle, kvinner, barn i tillegg til en rekke hardt sårede, og resten slept i fengsel. 47 foreldreløse barn. Da en madjarisk lege kom til, var folk så redde at de nektet å la seg behandle av ham.

Bjørnson skrev så sin kraftigste artikkel «Ungarns største industri». Der spotter han begrunnelsen for undertrykkelsen og spør: Har ikke Ungarn nok ungarere? Hvorfor skal de på død og liv fram-presse flere gjennom språklig tvang og kulturell undersøkelse? Fra nå av ble Bjørnson, Cernova, europeisk mellomfolkelig forståelse og madjarisk vold sammenfallende begreper.

I JANUAR 1908 kom Bjørnson med en roligere programartikkel i Neue Freie Presse. Han slo fast at det prinsipp som han angrep i Ungarn, den statlige ensretting, også gjaldt Østerrike. Fred kunne ikke komme på tale uten en omlegging av nasjonalitetspolitikken i begge land.

Her kommer Bjørnsons demokratiske program utvetydig til uttrykk. Han rettet sitt skyts mot staten som «en uniformerings- og tvangsanstalt hvor alt skal underordnes ett og samme prinsipp, enten germaniseres eller madjariseres. Dette overlevede, menneskerettighetene krenkende begrep er fienden. Det er jo som om Europa aldri hadde gjennomgått opplysningstiden, aldri opplevd den franske revolusjon ... Ja, det er akkurat som var frivillighetens begrep ennå ikke oppdaget.»

OG MOT DETTE autoritære før-demokratiske statsbegrep setter så Bjørnson opp sitt moderne: «at staten er et «forbund mellom likestilte, at dette forbund hviler på selvgitte lover til beskyttelse av selvstendighet og arbeidsbetingelser for alle dets medlemmer.»

Kort sagt en demokratisk konstitusjonelt bundet, parlamentarisk styrt stat med størst mulig folkelig innflytelse på flest mulige områder.

OLJESAND I CANADA: Her fra Syncrude-anlegget i Alberta. Mye tyder på at Etikkrådet ikke vurderer miljøskadelige aktiviteter i demokratiske land i det hele tatt, mener innleggsforfatterne.

Foto: AFP/Scanpix

Frikjente demokratier

Dagfinn Døhl Dybvig
Førsteam. filosofi
Hand.høgskolen i Bodø

Heidi Rapp Nilsen
PhD i økologisk
økonomi og etikk

må godkjennes av Finansdepartementet. Vi får dermed ikke begrunnelsen for at tjæresand så langt ikke kvalifiserer for uttrekk. Dette er essensiell informasjon som kunne bidratt til diskusjon og bevisstgjøring, som igjen er et viktig premiss for å bevege økonomien i grønnere retning.

Signaler tyder på at Etikkrådet legger vekt på at tjæresand er en lovlig aktivitet i et demokratisk land, hvor man forutsetter at et forsvarlig miljøregulering regulerer virksomheten. La oss gå ut ifra at det er begrunnelsen, og se hvilke implikasjoner det gir: Formelt lovlig aktivitet i demokratiske land blir gitt amnesti i spørsmål om etikk og miljø. Substansen i den enkelte sak blir ikke vurdert, i dette tilfellet miljøskaden, fordi man forutsetter eksistensen av et forsvarlig regelverk.

KLIMAENDRINGENE, finanskrisen og oljekatastrofen i Mexicogulfen tilsier at det selv i demokratiske land eksisterer store utfordringer knyttet til etikk og miljø. Det er blant annet vesentlige mangler i lover og regler - både i formulering og håndheving. Hvis Etikkrådet ikke skal vurdere etisk og miljøfaglig substans i demokratiske land, bør dette sies eksplisitt av politikerne. De samme politikerne bør så ta ansvar for å forklare hvordan det etisk og miljøfaglig er akseptabelt å investere pensjonspengene våre i tjæresand. I Canada, et av verdens beste land å bo i, men også der på stadig kraftigere bekostning av etterkommere over hele verden.

TJÆRESAND: Statens Pensjonsfond Utland (SPU) er investert i selskap som utvinner olje fra tjæresand i Canada. Signaler tyder på at Etikkrådet for SPU ikke vurderer selskaper i demokratiske land, selv om de ellers skulle bryte de etiske retningslinjene.

SPU har etiske retningslinjer som skal sikre at vi ikke foretar investeringer som utgjør en uakseptabel risiko for medvirkning til uetiske handlinger som blant annet alvorlige miljøødeleggelse. Utvinning av olje fra tjæresand gir skader på innsjøer, nedgang i fugle- og dyreliv, og nye helseproblemer for urfolk. Områdene er også viktige for klimaet, samtidig som produksjon av olje fra tjæresand gir langt høyere utslipp av drivhusgasser enn produksjon av olje fra Nordsjøen.

DET FORELIGGER ingen offisiell begrunnelse for hvorfor tjæresand ikke kvalifiserer for uttrekk. Politikere viser til at Etikkrådet er rette instans for å vurdere dette (tidligere Finansminister Halvorsen i september 2009), men Etikkrådet uttaler seg kun gjennom tilrådning om uttrekk, som først

også mer oppmerksom på de små nikkforfatteren. Foto: NTB/Scanpix

katolsk tro, høyre-nasjonale holdninger og anti-republikanisme. Denne nærmest metafysiske

Si din mening på Dagbladet.no

Dagbladet forbeholder seg retten til å distribuere innsendte innlegg på trykk og i elektroniske formater.

Epost: 2400@dagbladet.no.

Tipstelefon: 24 00 00 00

PFU Dagbladet arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig avisomtale, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen.

Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål.

Adr.: Rådhusgt. 17 3. etg., pb 46 Sentrum, 0101 Oslo.

Tlf. 22 40 50 40, Faks.: 22 40 50 55.

E-post: pfu@presse.no